श्रीदत्तात्रेयाष्टोत्तरशतनामावलिः।।

ॐकारतत्त्वरूपाय दिव्यज्ञानात्मने नमः।
नभोतीतमहाधाम्न ऐंद्र्यृध्र्या ओजसे नमः ।।१।।
नष्टमत्सरगम्यायागम्याचारात्मवर्त्मने।
मोचितामेध्यकृतये -ह्रींबीजश्राणितश्रिये ।।२।।
मोहादिविभ्रमांताय बहुकायधराय च।
भक्तदुर्वैभवच्छेत्रे क्लींबीजवरजापिने ।।३।।

श्रीः।। अथ अष्टोत्तशतनामभिर्नमस्करोति। *ॐकारतत्त्वेति*। **ॐ**मिति माण्डूक्योक्तं परापरब्रह्मण आलम्बत्वेन प्रतीकत्वेन च कठप्रश्नादिषूक्तं चाभेदं ब्रह्म जानीयात्। तस्य वाचकत्वेऽपि वाच्यवाचकयोर्नामनामिनोरभेदात् ॐकारस्य यत्**तत्त्वं** तुरीयमनन्तमात्रं शुद्धतत्त्वं तदेव **रूपं** यस्य तस्मै **नमः** प्रह्वीभावोऽस्त्विति सर्वत्र संबन्धः(१)। सगुणं व्यावर्तयति - **दिव्य**मौपनिषदं निदिध्यासनसहकृतं तदेवा**त्मा** रूपं यस्य(२)। आकाशं व्यावर्तयति - **नभोऽतीत** महद्धाम यस्य(३)। मायां व्यावर्तयति - *इन्द्रस्य* परमेश्वरस्येय**मैन्द्री** शक्तिभूता सत्त्वासत्त्वाभ्यामनिर्वचनीया माया तस्या **ऋद्धिः** क्रियाकारकफलादिलक्षणा समृद्धिस्तस्या **ओजसे** जडायास्तस्या अस्वतन्त्रत्वात्(४)।।।१।। ईदृशस्य कथं लाभ इत्यत आह - **नष्टः मत्सरः** उपलक्षणात् धीदोषो यस्मात्तस्य **गम्याय**(५)। यतोऽन्यथा**ऽगम्यः आचारः आत्मा** स्वरूपं **वर्त्म** प्राप्त्युपायभूतमार्गश्च यस्य(६)। अन्येषामप्यनुग्राहक इत्याह- **मोचिता अमेध्यकृतयः** पापा भजनरसदानेन येन(७)। **ह्रींबीजो**पासनया **श्राणिता श्रीः** संपद्येन(८)।।२।। तर्हि श्रीदानेन बध्नाति नेत्याह- **मोहादिविभ्रम**नाशाय(९) एकस्यानेकभ्रमनाशसामर्थ्यं कथं तत्राह- **बहुकायधराय** अनेकाचार्यरूपिणे(१०) तादृशस्य भक्तानुग्राहकत्वमाह- **भक्तदुर्वैभवच्छेत्रे** (११)। सर्ववशत्वादीदृक्त्वमाह- **क्लींबीजवरजापिने** (१२)।।३।। संसारकारणहन्त्रे (१३) भजनप्रवर्तकं सगुणरूपमाह- **राजत् शोण**

भवहेतुविनाशाय राजच्छोणाधराय च।
गतिप्रकंपितांडाय चारुव्यायतबाहवे ।।४।।
गतगर्वप्रियायास्तु यमादियतचेतसे।
वशिताजातवश्याय मुंडिने अनसूयवे ।।५।।
वदद्वरेण्यवाग्जालाविस्पृष्टविविधात्मने।
तपोधनप्रसन्नायेडापतिस्तुतकीर्तये ।।६।।
तेजोमण्यंतरंगायाद्मरसद्मविहापने।
आंतरस्थानसंस्थायायैश्वर्यश्रौतगीतये ।।७।।
वातादिभययुग्भावहेतवे हेतुहेतवे।
जगदात्मात्मभूताय विद्विषत्षट्कघातिने ।।८।।

आरक्तोऽ**धरोष्ठो** यस्य। उपलक्षणमिदं सर्वाङ्गस्यापि (१४) वामनावतारे **गत्या प्रकम्पितोऽण्डो** येन (१५) **चारू** सुन्दरौ विशेषेण **आयतौ** च **बाहू** यस्य (१६)।।४।। **गतगर्वाः प्रिया** यस्य (१७) **यमादि**भिर्नियमितं चित्तं येन तस्मै तद्रूपाय वा (१८) **वशिता**सिद्ध्या **जातं** सर्वं **वश्यं** यस्य (१९) **मुण्डिने** तद्रूपाय (२०) **असूया**रहिताय (२१) ।।५।। **वदद्वरेण्य**स्य गीष्पत्यादे**र्वाग्जालैरस्पृष्टा विविधा आत्मनो**ऽशावतारा यस्य (२२) **तपोधना**नां तपस्विनां **प्रसन्नाय** (२३) **इडापति**भी राजभिः प्राज्ञैर्वा **स्तुता कीर्ति**र्यस्य (२४) ।।६।। **तेजोमण्यन्तरङ्गाय** सूर्यमण्डलान्तःस्थाय (२५) अत्तीत्य**द्मरः** केवलादी तद्गृहवर्जकः पञ्चसूनादुष्टत्वात् (२६) **आन्तरस्थानं** बुद्धिस्त**त्संस्थाय** (२७) **अयः** शुभावहविधि**रैश्वर्यं** च **श्रौतगीतं** यस्य (२८) ।।७।। '*भीषास्माद्वातः पवते*' इत्यादिनोक्तद्वैतदृग्**भाव**भयकारणाय (२९) **हेतोः** प्रधानादेरपि **हेतु**भूताय (३०) **जगत आत्मा** जीवस्त**दात्मभूतो** बिम्बस्थानीयस्तस्मै (३१) कामादि**षट्क**नाशकाय (३२) ।।८।। देवपक्षीयाय (३३) ऐश्वर्यरूपाय (३४) **असुर**पुरघातिने (३५) **नेत्रे** नायकाय (३६) **नयनाक्षणे** '*श्रोत्रस्य श्रोत्रम्*' इति श्रुतेः (३७) **अचितां** जडानां चितो बुद्धेर्वा

सुरवर्गोद्धृते भूत्या असुरावासभेदिने।
नेत्रे च नयनाक्ष्णेऽचिच्चेतनाय महात्मने ।।९।।
देवाधिदेवदेवाय वसुधासुरपालिने।
याजिनामग्रगण्याय द्रांबीजजपतुष्टये ।।१०।।
वासनावनदावाय धूलियुग्देहमालिने।
यतिसंन्यासिगतये दत्तात्रेयेतिसंविदे ।।११।।
यजनास्यभुजेऽजाय तारकावासगामिने।
महाजवास्पृग्रूपायात्ताकाराय विरूपिणे ।।१२।।
नराय धीप्रदीपाय यशस्वियशसे नमः।
हारिणे चोज्वलांगायात्रेस्तनूजाय शंभवे ।।१३।।
मोचितामरसंघाय धीमतां धीकराय च।
बलिष्ठविप्रलभ्याय यागहोमप्रियाय च ।।१४।।
भजन्महिमविख्यात्रेऽमरारिमहिमच्छिदे।

चेतनाय। *'चेतनश्चेतनानाम्'* इति श्रुतेः (३८) **महता**माकाशादीना**मात्म**भूताय पूज्याय वा (३९) ।।९।। सर्व**देव**वन्द्याय (४०) विप्रपालकाय (४१) याज्ञिकवन्द्याय (४२) एकाक्षरी**जप**प्रियाय (४३) ।।१०।। **वासना**हराय (४४) अवधूताय (४५) यतनशीलभिक्षु**गतये** (४६) **दत्तात्रेया**ख्याय (४७) ।।११।। यज्ञभोक्त्रे (४८) निर्विकाराय (४९) काशीस्थाय (५०) चित्ताद्य**स्पृ**ष्टाय (५१) गृहीतदेहाय (५२) **वि**विध**रूपायारूपाय** वा (५३) ।।१२।। जीवरूपाय (५४) बुद्धिप्रेरकाय (५५) कीर्तिमत्कीर्तये (५६) मुक्तावलिभूषिताय पापताप**हराय** वा (५७) **उज्ज्वल**गात्राय (५८) **अत्रि**पुत्राय (५९) **शं** सुखं **भ**वत्यस्मात्तस्मै (६०) ।।१३।। देव**मोचकाय** (६१) सर्वबुद्धिप्रकाशकाय (६२) ब्रह्मचर्यादिसाधनगम्याय *'नायमात्मा बलहीनेन लभ्यः'* इति श्रुतेः (६३) श्रौतस्मार्तकर्म**प्रियाय** (६४) ।।१४।। **भज**तां भक्तानां **महिमा**नं **वि**शेषेण

लाभाय मुंडिपूज्याय यमिने हेममालिने ।।१५।।

गतोपाधिव्याधये च हिरण्याहितकांतये।

यतीन्द्रचर्यां दधते नरभावौषधाय च ।।१६।।

वरिष्ठयोगिपूज्याय तंतुसंतन्वते नमः।

स्वात्मगाथासुतीर्थाय मःश्रिये षट्कराय च ।।१७।।

तेजोमयोत्तमाङ्गाय नोदनानोद्यकर्मणे।

हान्याप्तिमृतिविज्ञात्र ॐकारितसुभक्तये ।।१८।।

रुक्शुङ्मनःखेदहृते दर्शनाविषयात्मने।

राङ्कवाततवस्त्राय नरतत्त्वप्रकाशिने ।।१९।।

द्रावितप्रणताघायाऽत्तःस्वजिष्णुःस्वराशये।

ख्यापयतीति तथा (६५) दैत्योत्कर्षहन्त्रे (६६) तत्त्वज्ञानेन लभ्यत इति तस्मै (६७) यतिवन्द्याय (६८) **यमा**दियोगवते तद्रूपाय वा (६९) **हेम्ना मालते** शोभते इति तथा (७०) ।।१५।। **गता उपाधयो** धर्मचिन्ता **व्याधयो** रोगा विविधा आधयो मानस्यो व्यथा वा यस्मात् (७१) **हिरण्याहिता** दत्ता **कान्ति**र्येन (७२) परमहंसपरिव्राजकचर्यावते (७३) **नर**जन्महन्त्रे तेषामेवार्थित्वात् (७४) ।।१६।। **वरिष्ठयोगिभि**र्वसिष्ठादिभिः **पूज्याय** (७५) भक्तवंशवर्धकाय (७६) तीर्यतेऽनेनेति *तीर्थं* **स्वात्मगाथा**श्रुति**स्तीर्थं** यस्य (७७) **म** इव चन्द्र इव **श्रीः** शोभा यस्य '*मः शिवश्चन्द्रमा वेधाः*' इत्यभिधानात् (७८) **षड्**भुजाय (७९) ।।१७।। **तेजः**प्रचुरं **उत्तमाङ्गं** शीर्षं स्वर्गाख्यं यस्य। '*तस्य वा एतस्यात्मनो वैश्वानरस्य मूर्धैव सुतेजाः*' इति श्रुतेः। '*द्यां मूर्धानं यस्य विप्रा वदन्ति*' इति स्मृतिश्च (८०) अपूर्वादि*चोदनाचोद्यं* नित्यादि **कर्म** येन (८१) हानिलाभमरणभयानि **वि**शेषेण जानीतीति तथा (८२) **ॐकारितो**ऽङ्गीकृतः शोभन**भक्ति**र्येन (८३) ।।१८।। रोगशोक**मन**स्तापहर्त्रे (८४) **दर्शनाविषयं** स्वरूपं यस्य (८५) विस्तीर्णकृष्णाजिनधराय (८६) जीवयाथात्म्यदर्शकाय (८७) ।।१९।।

राजत्र्यास्यैकरूपाय मःस्थाय मसुबंधवे।।२०।।
यतये चोदनातीतप्रचारप्रभवे नमः।
मानरोषविहीनाय शिष्यसंसिद्धिकारिणे ।।२१।।
गन्त्रे पादविहीनाय चोदनाचोदितात्मने।
यवीयसेऽलर्कदुःखवारिणेऽखण्डितात्मने।।२२।।
-ह्रींबीजायार्जुनेष्टाय दर्शनादर्शितात्मने।
नतिसंतुष्टचित्ताय यतिने ब्रह्मचारिणे ।।२३।।
इत्येष सत्स्तवो वृत्तोऽयात्कं देयात्प्रजापिने।
मस्करीशो मनुस्यूतः परब्रह्मपदप्रदः ।।२४।।

द्रावितं पलायितं **प्रणताघं** येन (८८) **आत्तो** गृहीतः **स्वजिष्णोः** स्वात्मजयशीलस्यार्थ**राशि**र्येन *'यस्यानुग्रहमिच्छामि तस्य वित्तं हरामि'* इति प्रसिद्धेः (८९) **राजत्र्यास्यं** मुख्य **रूपं** यस्य (९०) चन्द्रमण्डल**स्था**य (९१) चन्द्र**बन्धवे** (९२) ।।२०।। **यत**नशीलाय तद्रूपाय वा (९३) निस्त्रैगुण्येश्वराय (९४) शान्ताय (९५) **शिष्य**हितेच्छवे (९६) ।।२१।। गमनशीलाय (९७) **पादा**दि**हीनाय**। *'अपाणिपाद'* इति श्रुतेः (९८) कर्मिष्ठाय (९९) उपेन्द्राय (१००) **अलर्क**तारकाय (१०१) **अखण्डै**करसाय (१०२) ।।२२।। मायाहेतवे (१०३) कार्तवीर्यप्रियाय (१०४) शास्त्रगम्याय (१०५) **नत्या तुष्टचित्ताय** (१०६) **यति**रूपाय (१०७) **ब्रह्मचारिणे** च (१०८) ।।२३।। **अया**च्छुभावहविधेः **परब्रह्मप्रदो**ऽयं (मन्त्र)ग्रथित **एष** संन्यासीश्वरस्य भगवतः **स्तवः वृत्तः** स **प्रजापिने कं** सुखं **देयात्**।।२४।।

श्री.प.प.श्रीवासुदेवानन्दसरस्वतीविरचितं मंत्रगर्भश्रीदत्तात्रेयाष्टोत्तरशतनामस्तोत्रं संपूर्णम्।।

।। ॐ तत्सत् ।।